

RUIMTELIJKE AFWEGING ZONNE-ENERGIE REGIO NOORD

Land- en tuinbouw en de energietransitie

Energie is belangrijk voor de Nederlandse land- en tuinbouw. Boeren en tuinders wekken zelf energie op, besparen op het energieverbruik, zoeken naar mogelijkheden om te verduurzamen en zien kansen om met en voor burgers energie te produceren. Boeren en tuinders zijn betrokken bij 42% van de duurzame opwekking in Nederland. De land- en tuinbouw is daarmee verreweg de meest actieve sector in de Nederlandse economie op het gebied van opwekken duurzame energie. Het is dan ook logisch dat LTO Nederland één van de ondertekenaars is van het Nationaal Energieakkoord.

Nederland streeft 16% duurzame energieproductie in 2023 na met als tussenstap 14% in 2020. Op basis van deze doelstelling en de beschikbaarheid in Nederland zullen alle bronnen ingezet moeten worden. Het voornaamste sturingsinstrument is de Stimulering Duurzame Energie (SDE+). Hiermee wordt het gebruik van zon-, wind-, waterkracht, geothermie en biomassa gestimuleerd.

Grondgebonden zonneparken

Een relatief nieuwe ontwikkeling in Nederland is het realiseren van zonneparken op grond – specifiek op grond van agrariërs – in plaats van zonnepanelen op daken. Deze ontwikkeling wordt mede ingegeven door een steeds lagere investeringsprijs voor zonnepanelen en grotere budgetten in de SDE+ regeling. LTO Noord leden worden benaderd door projectontwikkelaars. Hoewel harde cijfers ontbreken, is het beeld dat dit met regelmaat gebeurt.

SDE+

Turnkey prijzen van zonnestroominstallaties op daken zijn gedaald van €2/Wp in 2012 naar €0,80/Wp in 2017. Het SDE+ budget voor zonnepanelen in combinatie met een grootverbruikersaansluiting is gestegen van 3,5 miljard euro in 2014 naar 12 miljard euro in 2017, verdeeld over twee rondes per jaar.

In de SDE+ najaarsronde van 2016 is er 2,1 miljard euro voor zonne-energie aangevraagd. Hiervan is krap een miljard euro beschikbaar. Er is ingeschreven op een basisbedrag tot 11ct/kWh, daarna was de SDE+ pot leeg. De verwachting is dat er in de voorjaarsronde SDE+ rond de twee miljard euro voor zonne-energie beschikbaar wordt voor rond de 10,5ct/kWh. De verwachting is eveneens dat veel hiervan voor grondgebonden zonneparken is.

Beleidskader provincies

Per provincie ziet u de beleidsinzet en doelen op het gebied van zonne-energie evenals de potentie van zonnepanelen op agrarische daken.

Friesland

Zonne-energie is een belangrijk onderdeel van de duurzame energiemix. Eind 2015 lag er meer dan 70 MW aan zonnepanelen in Fryslân. Daarmee was de provinciale doelstelling van 50 MW gehaald. Voor 2020 heeft de provincie een doelstelling van 500 MW (= 1,53 PJ) en voor 2025 1.300 MW (= 3,87 PJ). Dat betekent dat er jaarlijks ruim 100 MW bij moet komen. Aandacht voor ruimtelijke inpassing, maatschappelijk draagvlak en een sluitende business case zijn de uitdagingen voor de komende jaren.

In vrijwel elke gemeente zijn initiatieven voor zonneparken. Soms zijn ontwikkelaars initiatiefnemer; in andere gevallen lokale energiecoöperaties. Daarom ontwikkelt de provincie, samen met gemeentes en ontwikkelaars, een integrale aanpak voor de realisatie van zonneparken. Het organiseren van Sinnetafels is hier een uiting van.

De provincie verwacht overigens niet dat de doelstelling alleen met zonneparken gehaald moet worden. Een flink deel van de zonnepanelen zal collectief op daken van huizen en (agrarische) bedrijven komen. Een belangrijk aandachtspunt hierbij zijn de aansluitkosten voor grootschalige zonneprojecten op het net. Tevens gaat het over de belasting van ons energiesysteem. De provincie is hierover in overleg met Liander.

Potentie: 4.700 agrarische bedrijven met gemiddeld 1.073 m² dakoppervlak: **230 hectare voor zonnepanelen.**

Drenthe

Provinciaal beleid voor zonne-energie kenmerkt zich door een uitnodigend karakter. Dit betekent dat op voorhand geen locaties worden aangewezen of uitgesloten. De beoordeling of een specifiek initiatief matcht met de eigenschappen en kwaliteiten van een specifieke plek, wordt als maatwerk beschouwd.

Voor toepassing van zonne-energie hanteert provincie Drenthe een ladder. Eerst daken dan grondgebonden binnen stedelijke omgeving en tot slot grondgebonden in het buitengebied. Voorwaarde bij deze laatste optie is betrokkenheid en draagvlak van de omgeving.

Potentie: 3.400 agrarische bedrijven met gemiddeld 1.195 m² dakoppervlak: **180 hectare aan zonnepanelen.**

Groningen

Provincie Groningen denkt aan een duurzame mix met daarin 2 PJ zonne-energie (300 MW ofwel 300 ha). Groningen geeft ruimte aan initiatieven om zonneparken aan te leggen. Deze zonneparken worden ontwikkeld met aandacht voor het landschap en maatschappelijke betrokkenheid. Hiermee wil de provincie de overgang naar het gebruik van duurzame energiebronnen versnellen.

Inpassing en locatiekeuze

Gemeentes gaan over de inpassing van zonneparken in het stedelijk gebied. In het buitengebied begeleidt de provincie meestal de locatiekeuze en de landschappelijke inpassing. De provincie streeft daarbij naar locaties bij bestaand stedelijk gebied en kijkt of het zonnepark past in de omgeving. Los in het buitengebied kunnen alleen zonneparken worden aangelegd op locaties die door ons worden aangewezen op basis van een integrale gebiedsvisie van een gemeente.

Maatwerk

Voor de aanleg van een zonnepark in het buitengebied is een omgevingsvergunning van de gemeente nodig die afwijkt van het bestemmingsplan voor maximaal 30 jaar. Initiatiefnemers van zonneparken melden zich in eerste instantie bij de gemeente. Als een voorstel kansrijk is, wordt het project voor locatiekeuze en ontwerp door een deskundige van de gemeente of de provincie begeleid.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

De provincie vindt betrokkenheid van omwonenden bij zonneparken belangrijk. Bij elk plan voor een zonnepark moet worden aangegeven wat de mogelijkheden voor omwonenden zijn om te participeren in de ontwikkeling en opbrengst van het zonnepark.

Potentie: 3.200 agrarische bedrijven met gemiddeld 1.626 m² dakoppervlak: **eveneens 230 hectare aan zonnepanelen.**

Algemene conclusie

Volgens Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) is er meer potentie voor zonne-energie in de reeds bebouwde omgeving dan veelal wordt gedacht. Zeker met het oog op de snelle ontwikkelingen en innovaties op het terrein van (de efficiency van) zonne-energie. Een stimulans vanuit overheden voor de toepassing van zonne-energie in bebouwd gebied is daarom van groot belang. De potentie van binnen bebouwd gebied, gekoppeld aan de te realiseren doelstellingen van het Nationaal Energieakkoord, is dermate groot dat agrarische percelen in veel gebieden in principe gevrijwaard kunnen blijven van grondgebonden zonnepanelen. In voorgaande tekst is per provincie geduid welke ruimte er op agrarische daken beschikbaar is. Voor de zuivere berekening zou de oppervlakte op andere gebouwen of bouwwerken hier bij opgeteld moeten worden.

STANDPUNT LTO NOORD

GRONINGEN, FRIESLAND EN DRENTHE

Hieronder een beschrijving en toelichting van het standpunt van het Regiobestuur Noord van LTO Noord inzake de lokalisering van zonnepanelen.

Zonne-energie

In het kader van de maatschappelijke opgave om te komen tot duurzame vormen van opwekking van energie is LTO Noord voorstander van de inzet en de toepassing van zonnepanelen. In de discussie over de praktische uitwerking van dit thema loopt LTO Noord als belangenorganisatie tegen dilemma's aan.

Zonnepanelen op grond van invloed op agrarische productieruimte

Allereerst laat de actualiteit zien dat er volop plannen worden gelanceerd om grootschalige grondgebonden zonneparken op landbouwgrond te ontwikkelen. In de basis staat dit haaks op het uitgangspunt dat landbouwgrond, in het licht van de ontwikkelingen binnen de sector en het milieu- en economisch beleid, een schaars goed is. De impact van vele honderden hectares zonne-energieopwekking is van invloed op de agrarische productieruimte in een gebied, maar werkt bij nog grotere oppervlakten naar verwachting ook door in ketens van agrarische productie.

Collectieve en individuele belangen

Daarnaast is het van belang te constateren dat er ook agrarische ondernemers zijn die vanuit het eigen verdienmodel redeneren en plannen uitrollen voor zonnepanelen op landbouwgrond. Hierbij speelt ook een rol dat er grenzen zijn aan wat je op daken van agrarische bedrijven kunt realiseren.

Uit het voorgaande blijkt dat het collectieve landbouwbelang een intern spanningsveld kent en niet altijd in lijn ligt met datgene wat een individuele ondernemer aan ambities heeft. LTO Noord zal bij standpuntbepaling balans moeten zoeken tussen het individuele belang van een ondernemende agrariër en het basisprincipe dat goede landbouwgrond beschikbaar blijft voor landbouwproductie. Wij begrijpen dat individuele ondernemers een vooral economische afweging maken voor zonnepanelen op hun landbouwpercelen. Het is daarbij voor die ondernemers echter van belang alle voor- en nadelen goed in beeld te hebben. LTO Noord heeft een "handreiking zonneparken" opgesteld die hen hierbij van dienst kan zijn.

Geen voorkeur voor zonnepanelen op landbouwproductiegronden

In het licht van het principe 'zuinig omgaan met landbouwgrond' vindt LTO Noord dat er voor overheden een stimulerende rol ligt om in ruimtelijk beleid eerst de opties binnen bebouwd gebied te benutten, alvorens toestemming te verlenen voor het ontwikkelen van zonneparken in het agrarisch buitengebied.

LTO Noord ziet nog steeds een uitdaging voor zonnepanelen op daken, waarbij we ons sterk maken voor goede en praktische regelingen (asbestsanering, alternatief salderen, SDE+, regeling Verlaagd Tarief) en het verkrijgen van financiële ondersteuning uit deze regelingen. Waarbij zonnepanelen op daken een redelijke en financierbare businesscase vormen voor agrariërs.

Het eerste argument om agrarische grond te vrijwaren, is dat de primaire productie van voedsel, voer, siergewassen of grondstoffen, door de plaatsing van zonnepanelen over een langere periode wordt gefrustreerd. Dit heeft een negatief effect op de agrarische structuur. Daarnaast worden de gronden een 'generatie' lang uit de agrarische productie genomen en zijn ze niet beschikbaar voor een duurzame (economische en structurele) ontwikkeling van agrarische bedrijven in het gebied.

Indien het buitengebied wel gebruikt wordt voor plaatsing van zonnepanelen, dient er eerst naar plaatsing van zonnepanelen op het bouwblok (bebouwd en onbebouwd) en naar niet-agrarische functies gekeken te worden. Hierbij denkt LTO Noord aan bedrijventerreinen, geluidswallen of -schermen, waterbassins, oppervlaktewater in de vorm van plassen en meren, overhoeken en bermen.

Pas als deze opties niet mogelijk zijn, is LTO Noord voorstander van het onderzoeken of zonnepanelen – onder voorwaarden – op landbouwpercelen zijn te plaatsen. Een belangrijk criterium hierbij is dat een wildgroei van zonneparken in uitgesproken landbouwgebieden moet worden voorkomen.

Wanneer er op provinciaal en gemeentelijk niveau toch ruimte wordt geboden voor zonnepanelen op landbouwgrond, pleit LTO Noord ervoor dat dit gebeurt op voor de landbouw minder courante stukken of waar er win-winsituaties ontstaan in het kader van bijvoorbeeld het waterbeheer of uitloopgebieden voor dieren.

Eén van de voorwaarden waar LTO Noord voor pleit is dat er een maximum van 25 jaar verbonden wordt aan de tijd van plaatsing én dat de agrarische bestemming van het perceel wordt gehandhaafd.

LTO Noord vindt het van belang te voorkomen dat het draagvlak voor duurzame energie wordt ondermijnd door grootschalige toepassingen van zonnepanelen in het landelijk gebied met een forse inbreuk op landbouw en landschap. Nu is in de basis het gemiddelde zonnepark niet MER-plichtig. Zeker daar waar het grotere oppervlaktes (>3ha) betreft, ligt het in de ogen van LTO Noord in de rede om de impact voor de omgeving goed in kaart te brengen. Voor deze situaties wil LTO Noord pleiten voor een gedegen Landbouw-Effect-Rapportage (LER). Het in kaart brengen van effecten maakt het mogelijk om belangen goed te wegen en kan bijdragen in het creëren van draagvlak.

Vanuit een sociaal economische invalshoek is LTO Noord van mening dat lokaal initiatief (van een agrariër al dan niet met omwonenden) en lokale betrokkenheid voorwaarde is voor het gedragen krijgen van een initiatief met zonneparken op de grond.

In de discussie over het realiseren van zonneparken op landbouwgrond zal LTO Noord in standpuntbepaling altijd afstemmen met de afdelingsbestuurders van LTO Noord in het onderhavige gebied.

Standpunt in het kort:

Basis:

1. Primair ruimte bieden voor zonnepanelen bij agrariërs met een bedrijf.
2. Zuinig zijn met landbouwgrond gelegen in landbouwkundig gebied en waar goede omstandigheden zijn voor primaire productie.

Concrete uitgangspunten:

LTO Noord hanteert de ladder van voorkeur, zijnde;

1. zonnepanelen op (agrarische) gebouwen of bouwwerken
2. zonnepanelen op de grond (of water) in combinatie met een niet-agrarische functie/bestemming
3. zonnepanelen op de agrarische bouwkaavel
4. plaatsing van zonnepanelen op gronden met een agrarische bestemming:
 - › na uitsluiting van hiervoor genoemde alternatieven
 - › maximale duur van 25 jaar
 - › behoud agrarische bestemming van het perceel waar panelen worden geplaatst
 - › ligging aan de rand van een landbouwgebied (in verband met de inbreuk op de landbouwstructuur) of als oplossing voor een knelpunt

Meer informatie

Roel Visser, T 06-10587289, E rvisser@ltonoord.nl

Auke Jan Veenstra T 06-51019829, E aveenstra@ltonoord.nl

